

Hoe kan je als leerkracht outdoor educatie integreren in het secundair onderwijs?

Onderwijs

Bachelor in de **Educatieve bachelor secundair onderwijs**

afstudeerrichting **Project algemene vakken, Project kunstvakken**

campus **Brugge**

Luca Steen

Interne begeleider: **Lieve Leroy**

Voorwoord

Voor het laatste semester van de opleiding educatieve bachelor secundair onderwijs wilde ik graag een internationale ervaring opdoen. Het programma Outdoor Education and Nordic Friluftsliv – Winter sprak mij het meest aan toen ik mijn mogelijkheden onderzocht. Tijdens dit semester zouden we buiten les krijgen, skiën, kamperen in de sneeuw en basisvaardigheden aanleren om te overleven. Omdat ik erg graag buiten ben, was ik meteen nieuwsgierig naar hoe dit gecombineerd kon worden met buiten leren.

In januari startte ik met veel enthousiasme het semester in Sogndal, Noorwegen. Dankzij mijn toelating aan dit programma begon ik mij af te vragen waarom er in het onderwijs niet vaker buiten les wordt gegeven. Mijn kennis over dit onderwerp was in het begin nog beperkt, maar ik wist wel dat naar buiten gaan belangrijk is. Dit besef was dan ook de aanleiding om mijn bachelorproef te schrijven. Ik wilde onderzoeken hoe we naar buiten gaan toegankelijker kunnen maken en daarnaast mijn kennis en inzichten die ik tijdens mijn opleiding in Noorwegen opdeed, delen met leerkrachten in België.

Het schrijven van mijn bachelorproef was niet mogelijk geweest zonder de hulp van mijn begeleider Lieve Leroy. Bedankt voor je begeleiding en je snelle, behulpzame antwoorden. Ook mijn familie en vrienden wil ik bedanken voor hun steun en aanmoediging tijdens dit proces.

Luca Steen

Mei, Sogndal, Noorwegen

Samenvatting

Dit onderzoek richt zich op hoe leerkrachten in het secundair onderwijs outdoor educatie kunnen integreren. Via een literatuurstudie wordt onderzocht wat outdoor educatie inhoudt, welke voordelen en nadelen eraan verbonden zijn. We bekijken ook hoe Noorwegen, een land met een sterke reputatie rond outdoor educatie, hiermee omgaat.

Daarnaast werd er een enquête afgenomen bij leerkrachten uit het secundair onderwijs in België. Daarbij werd gepeild naar hun ervaring met outdoor educatie, de drempels die zij ervaren en wat hen zou kunnen ondersteunen. Uit de resultaten blijkt dat outdoor educatie bijdraagt aan de cognitieve, fysieke en mentale ontwikkeling van leerlingen en vaardigheden zoals plannen, communiceren en verantwoordelijkheid nemen. Toch ervaren leerkrachten obstakels zoals tijdsgebrek, beperkte infrastructuur en een gebrek aan ervaring. Investeren in een groene leeromgeving en praktische voorbeelden aanbieden kunnen helpen om deze drempels te verlagen.

Integratie begint bij durven: door te experimenteren, te leren door te doen en naar buiten te gaan.

Inhoud

Inleiding.....	5
1 Outdoor educatie	7
1.1 Definitie	7
1.2 Algemeen	8
1.3 Avonturen educatie.....	8
2 Bijdrage tot leren.....	11
3 Vier zones van outdoor learning	12
3.1 School	12
3.2 Lokale omgeving.....	14
4 Voordelen.....	15
5 Uitdagingen	16
6 Huidige situatie.....	17
6.1 Noorwegen.....	17
6.2 België.....	19
7 Praktijkonderzoek.....	21
7.1 Omgeving	21
7.2 Benodigdheden	23
7.3 Leerkrachten aan het woord	24
7.4 Oplossingen.....	27
8 Concrete (haalbare) tips om mee aan de slag te gaan	29
Conclusie	32
Literatuurlijst	33
Bijlagen	35

Inleiding

In 2024 deed het Grote Buitenspeelonderzoek een onderzoek naar hoe kinderen en jongeren buitenspelen. Uit dat onderzoek blijkt dat kinderen en jongeren steeds minder vaak naar buiten komen. Wanneer de cijfers worden vergeleken met de voorgaande onderzoeken uit 1983, 2008 en 2019 is er een zichtbare blijvende daling aanwezig. Vanuit de Vlaamse overheid is de doelstelling dat kinderen en jongeren minstens twee uur per dag buiten zijn. Op dit moment halen velen dit niet. (*Buitenspeelonderzoek 2024 ~ Kind & Samenleving, z.d.*) (*Actieplan "Mee(R) Naar Buiten?!", z.d.*)

Hoewel in dit onderzoek de focus ligt op buitenspelen en spelen een minder belangrijke plaats heeft in het secundair onderwijs vroeg ik mij af hoe wij als leerkrachten met de jongeren meer naar buiten kunnen gaan. Al snel kwam ik het begrip outdoor educatie tegen, een begrip dat niet al te bekend is onder leerkrachten in Vlaanderen. Met mijn onderzoek wil ik leerkrachten informeren over wat outdoor educatie inhoudt en kan ik hen hopelijk motiveren om meer naar buiten te gaan. Omdat ik wil aantonen dat dit niet te complex is, ligt mijn focus op het volledige secundair onderwijs. Want met leerlingen uit de eerste graad naar buiten gaan is even gemakkelijk als met een leerling uit de tweede of derde graad. Verder wil ik aantonen dat het onderwijsvak ook geen invloed heeft over de haalbaarheid om buiten aan de slag te gaan.

In dit onderzoek gaan we dieper in op wat outdoor educatie is, welke voordelen en uitdagingen er zijn en in welke omgeving outdoor educatie plaatsvindt. Later beschrijven we hoe outdoor educatie er in Noorwegen uitziet, één van de Scandinavische landen waar kinderen en jongeren veel buiten zijn tijdens de schooluren. We verdiepen ons ook in welke plaats outdoor educatie op dit moment heeft in België en onderzoeken welke drempels leerkrachten ervaren om ermee aan de slag te gaan. Ten slotte eindigen we met concrete tips. Deze tips zijn voor leerkrachten, maar ook voor acties die de school kan ondernemen om het voor leerkrachten gemakkelijker te maken.

1 Outdoor educatie

1.1 Definitie

Wanneer je op zoek gaat naar een definitie die uitlegt wat outdoor educatie is blijkt al snel dat daar verschillende verklaringen voor zijn. Dat komt omdat de context kan verschillen waarin outdoor educatie plaatsvindt en er verschillende manieren zijn om tot leren te komen. Zo zal een school een heel andere aanpak hebben dan een instructeur die werkt aan de hand van avonturen educatie. Volgende definities kunnen we terugvinden over outdoor educatie:

“Outdoor education is used to refer to those activities concerned with living, moving, and learning in the outdoors. This will include survival, residential experiences, and a variety of activities, both physical and concerned with observing the environment. The outdoors will normally be interpreted in terms of situations where selfreliance is required. These activities are selected and designed to achieve objectives within aims which are concerned primarily with developing attitudes and relationships.” – (quoted in Hopkins and Putnam, 1993:9)

Outdoor education can be simply described as experiential learning in the outdoors. The term "outdoor education", however, is widely used to refer to a range of organised activities, which take place in a variety of ways, in predominantly outdoor environments. – (What Is Outdoor Education?, z.d., 12/03/2025)

Today, outdoor education can take many different forms depending on the educators' intended goals and available outdoor space. It is flexible and can be as intense as a weeklong camping trip (like the original programs) or as simple as a ten-minute walk through an urban garden. It is a misconception that outdoor education can only happen in rural areas. In reality, any amount of outdoor space is sufficient, rural, or urban. The only requirement is that students leave their desks and participate in an organized, outdoor educational experience. – (Popedadmin, 2023, 12/03/2025)

Learning outside the classroom is about raising achievement through an organised, powerful approach to learning in which direct experience is of prime importance. This is not only about what we learn but importantly how and where we learn. – (Richard Revels, z.d., 12/03/2025)

Wat de definities telkens gemeen hebben is dat het gaat over een buitenomgeving die gebruikt wordt om tot leren te komen. Tijdens het onderzoek wordt met outdoor educatie bedoeld: een leeractiviteit die plaatsvindt in de buitenomgeving georganiseerd door een leerkracht met als doel om tot leren te komen.

Naast de term outdoor educatie komt ook outdoor learning vaak terug in de literatuur. Hoewel de termen vaak door elkaar gehaald worden of als synoniem worden beschouwd, is er wel een subtiel verschil tussen beide begrippen (*What Is Outdoor Education?*, z.d.-b). Outdoor learning is een overkoepelende term die verwijst naar diverse activiteiten, vaak flexibel opgesteld. Hieronder valt outdoor educatie, wat kenmerkend meer gestructureerd en georganiseerd is.

1.2 Algemeen

Als we kijken naar waar het onderwijs plaatsvindt dan zien we dat dit in de meeste gevallen binnen plaatsvindt. Zelden wordt de vraag gesteld waarom leerlingen binnen les volgen (Beames et al., 2012b). Terwijl het leerproces en de zinvolheid van lessen wel vaker in vraag worden gesteld zodra deze naar buiten worden verplaatst. Een verklaring hiervoor is terug te vinden in de lerarenopleiding, waar er weinig of geen aandacht wordt besteed aan hoe we buiten kunnen leren.

Nochtans zijn er verschillende vakken waar het voor de hand ligt om naar buiten te gaan, vakken zoals aardrijkskunde, natuurwetenschappen, biologie en fysica. Door gebruik te maken van de school- en lokale omgeving kunnen leerkrachten een contextrijke situatie creëren. Waardoor leerlingen gemakkelijker een verband kunnen leggen tussen de leerstof en hun directe leefwereld. Zo kunnen leerlingen de biodiversiteit van een nabije rivier en vijver onderzoeken, lokale ecosystemen bestuderen, planten, dieren en het weer in de natuur observeren. Dit zijn Leerrijke situaties voor vakken zoals natuurwetenschappen en biologie. Voor het vak fysica kan het interessant zijn om op zoek te gaan naar fysische verschijnselen en deze te onderzoeken zoals evenwicht, zwaartekracht, energie, absorptie en reflectie.

Ook andere vakken hebben de mogelijkheid om naar buiten te gaan. Bij wiskunde kunnen het opmeten van lengtes, afstanden, hoogtes, oppervlaktes, massa's, volumes en hoeken zorgen voor meer inzicht in abstracte begrippen. Het meten van de pH-waarde van verschillende waterbronnen of de invloed van pesticiden op planten in de schooltuin analyseren voor het vak chemie. Geschiedenis leren door te ontdekken wat er gebeurde in de eigen omgeving. Op wandeltocht gaan voor aardrijkskunde biedt de mogelijkheid om verschillende landschappen te observeren en met elkaar te vergelijken.

Wanneer een les buiten plaatsvindt, blijft het doel ongewijzigd: leerlingen tot leren laten komen. Hetzelfde doel als wanneer leerlingen binnen zitten. Dit gebeurt aan de hand van verschillende werkvormen en didactische methoden, waarbij gebruik wordt gemaakt van de school- of lokale omgeving. De duur van een les buiten varieert per context. In een school waar outdoor educatie geen vaste plaats heeft, kan een leerkracht ervoor kiezen om buiten les te geven, binnen de bestaande lessuren. In scholen waar er afspraken zijn rond outdoor educatie, wordt er wekelijks een halve of volledige dag buiten lesgegeven.

Tot slot hoeft leren niet enkel buiten plaats te vinden. Het is ook mogelijk om elementen van de buitenomgeving naar binnen brengen. Gebruik materialen van buiten om leerstof uit te leggen of laat leerlingen avonturen die ze buiten beleven naar binnen brengen via een schrijf- of spreekopdracht.

1.3 Avonturen educatie

Naast outdoor educatie bestaat er ook avonturen educatie. Beiden hebben als doel om leermogelijkheden te ontwikkelen, maar de aanpak is verschillend. Bij avonturen educatie worden er activiteiten zoals klimmen, (berg)wandelingen, expedities en kajakken georganiseerd waardoor er leermogelijkheden ontstaan. Idealiter worden er doelen vooraf bepaald door de groep waarop de activiteit wordt afgestemd. Met avonturen educatie is het mogelijk om individuen en groepen te

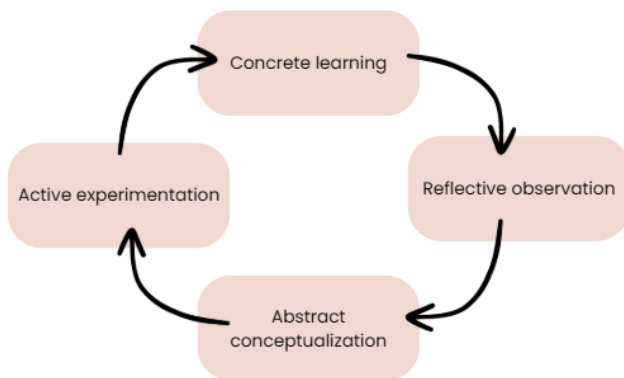
laten groeien. Doelstellingen die vaak terugkomen zijn: angsten overwinnen, de rol van leiderschap leren opnemen, creatief en oplossingsgericht leren denken, zelfvertrouwen laten groeien, een betere groepsbinding creëren... (Hodgson & Berry, 2011b)

Hoewel avonturen educatie waardevolle leerervaringen kan bieden, is het voor een leerkracht niet eenvoudig om dergelijke activiteiten zelf te organiseren. Ten eerste vraagt deze aanpak vaak een specifieke omgeving zoals bergen, rotsen, een rivier... en heb je specifieke materialen nodig. Daarnaast vraagt het om ervaring en expertise om alles in goede banen te leiden. Ten slotte mag men niet vergeten dat avonturen educatie ook een risico van gevaar en onzekerheid meebrengt dat niet altijd vermeden kan worden. Wat extra verantwoordelijkheid met zich meebrengt voor de organisator.

Omdat dit iets is dat vaker door een externe organisatie wordt georganiseerd dan door leerkrachten zelf, gaan we in dit onderzoek hier niet dieper op in.

2 Bijdrage tot leren

Outdoor educatie vindt plaats in een unieke leeromgeving waarbij ervaringsgericht leren een sterke connectie heeft. Door buiten te leren, leert men door interactie met elkaar en de omgeving, wat veel minder aanwezig is dan wanneer leren plaatsvindt binnen een klaslokaal. Welke bijdrage dit heeft in outdoor educatie zien we aan de hand van enkele theoretische kaders van onder andere David Kolb en Vygotsky.



Figuur 1 - David Kolb - learning cycle

Volgens David Kolb (Institute for Experiential Learning, 2023c) betekent ervaringsgericht leren, leren doordat je actief aan de slag gaat, ook wel gekend als: 'al doende leren'. Informatie wordt veel gemakkelijker onthouden en toegepast wanneer je het beleeft dan wanneer je hierover hoort. Kolb ontwikkelde een leercirkel die volgens hem het ideale leerproces is. Alles start met een **concrete ervaring**, aan de hand van zintuigen en waarnemingen komt informatie binnen. Dit kunnen nieuwe ervaringen zijn, maar evengoed een gekende situatie die je op een nieuwe manier interpreteert. Na een ervaring komt de

reflectieve observatie, door te reflecteren en op zoek te gaan naar betekenissen of theorieën.

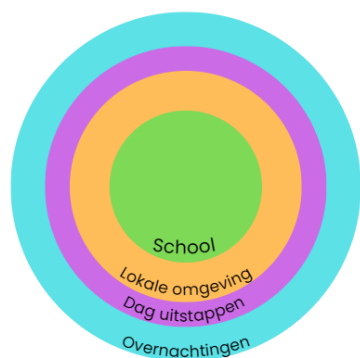
Vervolgens is het de bedoeling om terug te kijken naar andere ervaringen en te analyseren of iets eerder op dezelfde manier gebeurde. Deze fase wordt de **abstracte conceptualisatie** genoemd. In de laatste fase, **actief experimenteren**, is het de bedoeling om de nieuwe theorie toe te passen op een andere wijze. Op deze manier creëer je nieuwe ervaringen en start je terug bij concretere ervaringen in de cirkel van leren.

Leren op deze manier heeft vele voordelen. Leerlingen hebben de mogelijkheid om kennis onmiddellijk toe te passen, worden beter voorbereid op het echte leven, leren samenwerken want ervaringsgericht leren gebeurt nu eenmaal met veel interactie en het zorgt voor een stijgende motivatie. (*Experiential Learning Theory*, 2022c)

Vygotsky zegt dat leren een sociaal proces is dat plaatsvindt in interactie met anderen. Doordat leerlingen elkaar helpen, ervaringen met elkaar delen of samen beleven en verschillende rollen leren opnemen, is interactie sterk aanwezig tijdens outdoor educatie. Zijn theorie over de zone van naaste ontwikkeling kan je ook duidelijk terugvinden tijdens outdoor educatie. De theorie zegt dat het belangrijk is om voldoende uitdaging te voorzien zodat leerlingen zich niet vervelen. Te veel uitdaging is dan weer niet goed, want dan wordt het te moeilijk. Wanneer er voldoende uitdaging is en leerlingen eventueel ondersteund worden door medeleerlingen en leerkrachten kom je in een zone terecht waarin leren optimaal is. (Berg, z.d.-c)

Als laatste kunnen we ook zeggen dat wanneer leerlingen actief aan de slag gaan met kennis er een complexere denkvaardigheid aanwezig is. Dit kunnen we zien in de Taxonomie van Bloom waarbij je vanaf het niveau toepassen actiever bezig bent met kennis en dus een beter inzicht nodig hebt. (*Taxonomie van Bloom*, z.d.-b)

3 Vier zones van outdoor learning



Figuur 2 Vier zones van outdoor learning

Outdoor learning kan plaatsvinden binnen vier zones (Beames et al., 2012b); de school, lokale omgeving, daguitstappen en overnachtingen met overnachting. De school staat centraal omdat dit de 'uitvalbasis' is, daarrond bevindt zich de lokale omgeving. Al wandelend, met de fiets of met het openbaar vervoer kan je die ontdekken. De daguitstappen vinden iets verder plaats, om daar te geraken moet er iets van groepstransport voorzien worden. Uitstappen met een overnachting behoren tot de vierde zone, deze vragen om een grotere organisatie.

Tijdens dit onderzoek ligt de focus op de eerste twee zones, school en lokale omgeving. Dit omdat deze het vlotst te bereiken zijn en deze zones bevatten veel contextrijke situaties waaruit geleerd kan worden. Daarnaast is het belangrijk om de focus eerst te leggen op het begrijpen van de eigen omgeving, vooraleer je deze verder uitbreidt.

3.1 School

Leerlingen zitten gedurende een week vijf van de zeven dagen op school en daar wordt er van alles gedaan: leren, zichzelf ontwikkelen, eten, leren hoe de sociale omgang werkt... In het voltijds secundair onderwijs duurt een schoolweek minimum 28 lesuren van 50 minuten. In de realiteit zien we dat de meeste scholen tussen de 32 en 36 uren lesgeven. Scholen zijn verplicht om een middagpauze van minimum 50 minuten te voorzien, daarnaast kiezen ze zelf wanneer de pauze valt.

We willen op een school dus een krachtige leeromgeving ontwikkelen die bijdraagt tot het stimuleren en ontwikkelen van talenten, zodat die tot uiting kunnen komen. Dit kan gedaan worden in de klassen, maar ook buiten op de speelplaats.

In vele scholen is de speelplaats een betonnen plein met weinig groen, toch zie je de laatste jaren een opmars van het vergroenen van de speelplaats (*Groene Speelplaatsen: Hoe Duurzame en Gezonde Schoolomgevingen Creëren?*, z.d.). Het vergroenen van een speelplaats houdt in dat een betonnen speelplaats groener wordt door het ontharden van de bodem, het planten van bomen, struiken en bloemen, een moestuin, het plaatsen van heuvels en vijvers. Omdat elke speelplaats er anders uitziet en niet altijd alles mogelijk is omwille van de omgeving, kunnen we geen exacte omschrijving geven van hoe een groene speelplaats eruit zou moeten zien.

De speelplaats vergroenen maakt het niet alleen aantrekkelijker om naar buiten te gaan, het creëert ook een boeiende omgeving om buiten les te krijgen (Donker Groep, z.d.-b) (*Onderzoek: Dit Doet een Groen Schoolplein Echt met Je Leerlingen (Plus 5 Tips!)*, 2020). Daarnaast blijkt uit verschillende studies dat het vele voordelen heeft bij de leerlingen:

- **Fysieke toestand**

Wanneer je een plek creëert met paden zijn leerlingen meer geneigd om te wandelen dan stil te blijven staan. Het voorzien van mogelijkheden om te klauteren en te klimmen door bv. boomstronken op het domein zorgt er dan weer voor dat ze andere spieren gaan ontwikkelen (*Voordelen van Buiten Leren*, z.d.).

- **Geestelijke gezondheid**

Door het wandelen in de natuur wordt onze aandacht verlegd naar de omgeving rondom ons. We horen van alles rondom ons, zien bloemen, bomen, dieren... Deze zaken zijn minder complex dan de stedelijke omgeving. De natuur zorgt allemaal voor afleiding en ontspanning, wat onze stress vermindert. Om dit effect te ervaren maakt het niet uit of je één keer per week lang in de natuur vertoeft of vijf kortere momenten (Harun & Salamuddin, 2014).

- **Sociale vaardigheden**

Wanneer leerlingen in contact komen met natuur worden verschillende sociale vaardigheden zoals samenwerken, omgaan met conflicten, nieuwsgierigheid en leiding nemen ontwikkeld (Harun & Salamuddin, 2014).

- **Persoonlijke ontwikkeling**

Contact met de natuur zorgt ook voor een positief effect op creativiteit, verantwoordelijkheidsgevoel, zelfvertrouwen, zelfdiscipline, empathie... (Harun & Salamuddin, 2014)

- **Cognitieve vaardigheden**

Wanneer we in contact komen met de natuur verscherpen we onze aandacht en geheugen, dit zorgt voor een voordeel op academisch vlak. Volgens sommige onderzoekers komt dit ook doordat leerlingen een beter en groter concentratievermogen hebben (*Voordelen van Buiten Leren*, z.d.).

- **Milieubewustzijn**

Het is van groot belang dat we milieubewustzijn creëren en zoals het gezegde zegt: “jong geleerd is oud gedaan” is het noodzakelijk om hier zo vroeg mogelijk mee te beginnen. Doordat de leerlingen veel meer in contact komen met de natuur en hier een positieve band mee krijgen, is er meer kans dat ze ook later willen bijdragen aan een duurzamere samenleving (Heyman et al., 2021).

Niet alleen de leerling heeft baat bij een groene speelplaats, ook ons klimaat haalt er heel wat voordelen uit. Door de klimaatopwarming is er in België sinds 1950 een stijgende trend van zware neerslag, minstens 20 mm/dag, met tot gevolg dat er meer wateroverlast is. Het ontharden van de speelplaats zorgt ervoor dat de (hevige) regen kan worden opgenomen en vastgehouden worden in de bodem. Dit voorkomt overstromingen en zorgt ervoor dat we tijdens droogteperiodes een buffer van grondwater hebben (*Neerslagextremen*, z.d., <https://ap.lc/CHxSS>).

Daarnaast heeft het ontharden ook als voordeel dat je tijdens warme dagen een koelere plek creëert. Bij beton is het zo dat eenmaal het warm heeft het lang duurt om af te koelen, dit is niet het geval bij de aardegrond. Als je dan nog eens zorgt dat bomen op de juiste plek staan, kan er al een temperatuurverschil zijn van 9 tot 13 graden Celsius (Weppelman et al., 2023).

Op een groene speelplaats, waar er een variatie aan bomen en planten is, is er een grote biodiversiteit. Dit is belangrijk omdat het voor een ecologisch evenwicht zorgt, de verschillende planten en dieren zorgen dat er een evenwicht is in het ecosysteem. Biodiversiteit zorgt er ook voor dat bij een ziekte niet alle planten vergaan en dat andere soorten zich kunnen herstellen.

De vele kleine diertjes: bijen, vlinders, kevers, muggen zorgen ervoor dat er aan natuurlijke bestuiving gedaan kan worden. Dit is essentieel voor de voortplanting van verschillende planten. Hoe meer diversiteit aan bloemen, hoe groter je publiek zal zijn en hoe meer kans op succes. (Donker Groep, z.d.)

3.2 Lokale omgeving

De wereld om ons heen is groot en complex, op school leren leerlingen die beter begrijpen. Toch is het belangrijk om ook stil te staan bij wat er gebeurt in hun lokale omgeving. Want dit is de omgeving waar de leerlingen opgroeien en het is dan ook belangrijk dat ze weten hoe die in elkaar steekt. Leerlingen leren over het verleden van hun schoolomgeving, lokale planten en dieren toen en nu, en hoe ze zelf kunnen bijdragen aan in hun lokale samenleving. Door in interactie te gaan met de lokale omgeving zorg je er niet alleen voor dat leerlingen die beter begrijpen, ze verstaan ook wat hun persoonlijke connectie is tot deze plaats. Dit kan zorgen voor meer appreciatie en zorgzaamheid voor hun eigen omgeving en de inwoners. Deze attitude komt er, naast de kennis en vaardigheden, door de externe prikkels waarin we de leerlingen blootstellen en hen samen met andere in interactie te laten gaan. (Beames et al., 2012b)

Het voordeel om gebruik te maken van de lokale omgeving is dat deze altijd vlot te bereiken is. Alles dat bereikbaar is te voet of met de fiets valt binnen de lokale omgeving. Dit wil zeggen dat het niet nodig is om transport ruim op voorhand vast te leggen, enkel de route vooraf opzoeken is voldoende.

De omgeving van scholen kan sterk verschillen, toch biedt dit evenveel leerkansen aan. Op het platteland is het gemakkelijker om met de natuur en dieren in contact te komen, maar in de stad kan je op zoek gaan naar hoe de dieren zich hebben aangepast aan deze omgeving en hoe ze samenleven met de mens. In beide omgevingen kan het interessant zijn om te leren helpen in de natuur door het opruimen van afval en weghalen van onkruid, op deze manier leer je leerlingen zorg dragen voor hun omgeving.

Ondanks de verschillende omgeving en andere aandachtspunten die er mogelijks zijn, kan je in grote lijnen dezelfde doelen bereiken:

- De leerlingen bewust maken van wat er in de omgeving aanwezig is en hoe het landschap daarin tot stand is gekomen.
- De leerlingen inzicht geven in de geschiedenis van hun omgeving, zodat ze begrijpen waarom die er vandaag zo uitziet.
- De leerlingen bewust laten worden wat er in de omgeving gebeurt en wie hiervan gebruik maakt.

4 Voordelen

Buiten zijn in een natuurlijke omgeving heeft tal van voordelen, zoals eerder aangekaart (zie school en lokale omgeving). Het bevordert zowel de fysieke als mentale gezondheid en stimuleert verschillende vaardigheden. Deze voordelen kunnen reeds bereikt worden door aan de slag te gaan in een natuurlijke omgeving. Wanneer we educatief aan de slag gaan met leerlingen, levert dat nog extra voordelen op.

Wanneer je met leerlingen in de lokale omgeving actief gaat leren, ontstaat er de mogelijkheid om vaardigheden te ontwikkelen zoals plannen, keuzes maken, verantwoordelijkheid nemen en integreren van de geleerde inhoud. Hiervoor is het wel noodzakelijk om de leerling te betrekken bij het proces. De mate van de betrokkenheid kan afhangen van de leeftijd en wat de groep aankan (Beames et al., 2012c).

Je gaat met leerlingen uit de 1^e graad samen naar het park om de diversiteit te onderzoeken. Vooraf verwittigt de leerkracht de leerlingen om zich warm te kleden, later blijkt dat een leerling koude handen heeft en geeft hierbij de schuld aan de leerkracht. Toch kan je de leerkracht niet de verantwoordelijkheid geven, want die liet duidelijk weten dat de leerling zich warm moest aankleden. Leerlingen leren op deze manier zelf verantwoordelijkheid nemen en de gevolgen te dragen, in dit geval koude handen hebben. Dit alles gebeurt binnen een veilige context. Door het ervaren, de koude handen, zal het leereffect groter zijn dan wanneer je over warm aankleden zou lezen.

In een 3^e graad ligt de verantwoordelijkheid bij andere domeinen. Leerlingen weten ondertussen al hoe ze zich gepast moeten kleden om warm te blijven. Je kan de leerlingen ook medeverantwoordelijk stellen voor het in het oog houden van de timing. Leerlingen gaan zelfstandig aan de slag en zijn daardoor iets verder van elkaar verwijderd. Dit kan gaan van in groep een route wandelen tot op een veld individueel opdrachten maken. In beide gevallen zorgen ze ervoor dat ze tijdig terug zijn op het verzamelpunt om terug te keren naar school.

Buiten aan de slag gaan, biedt jou als leerkracht meer mogelijkheden om gebruik te maken van activerende werkvormen. Bij activerende werkvormen is het niet enkel de leerkracht die nadenkt, de leerlingen worden uitgedaagd en zijn zo actief bezig met de leerstof (*Activerend Onderwijs*, z.d.). Dit zorgt ervoor dat ze de inhoud beter begrijpen. Door buiten te werken kunnen activerende werkvormen fysieke activiteiten bevatten. Op deze manier kunnen leerlingen energie kwijt en krijgen ze meer motivatie.

Daarnaast doe je buiten sneller levensechte ervaringen op dan in een klaslokaal (redactie, 2024). Levensecht leren zorgt ervoor dat leerlingen sneller de link tussen kennis en de wereld leggen. Ze zijn doorgaans meer betrokken omdat ze actiever aan de slag gaan. Extra voordelen van levensecht leren zijn onder meer: het ontwikkelen van sociale vaardigheden, probleemoplossend leren denken, actiever bezig zijn met leerstof, meer motivatie en betrokkenheid.

5 Uitdagingen

Ondanks dat outdoor educatie vele voordelen heeft, moet men er bewust van zijn dat het organiseren niet altijd evident is. Er zijn verschillende uitdagingen die zorgen voor een drempel om te starten. De uitdagingen kunnen we onderverdelen in drie categorieën, praktische en organisatorische uitdagingen, didactische en pedagogische uitdagingen en als laatste omgevings- en veiligheidsaspecten.

Praktische en organisatorische uitdagingen

Tijdens de opleiding van leerkrachten secundair onderwijs wordt er zelden aandacht gegeven aan outdoor educatie. Hierdoor zijn leerkrachten niet opgeleid en mist men vertrouwen om dit op te starten. Tenzij studenten kiezen voor een specifiek traject, zoals een Erasmusprogramma rond outdoor educatie of een keuzemodule die wordt aangeboden binnen een hogeschool.

In een traditioneel lesrooster is er niet altijd voldoende tijd om naar buiten te gaan. Daarnaast heeft niet elke school een groene speelplaats of een geschikte nabijgelegen omgeving, wat betekent dat verplaatsingen nodig zijn. Dit zorgt weer voor extra tijdverlies en organisatie. Een groene schoolomgeving kan dit probleem al gedeeltelijk oplossen.

Didactische en pedagogische uitdagingen

In het secundair onderwijs zijn er geen eindtermen waarin outdoor educatie vermeld staat. Hierdoor worden scholen niet verplicht om dit te organiseren. Leerkrachten die dit wel willen doen worden niet altijd gesteund door hun collega's en de directie van de school (Van Putten, 2013b). Als er binnen de school weinig draagvlak is, kan dit zorgen voor een drempel bij leerkrachten die wel gemotiveerd zijn.

Verder is het niet altijd even gemakkelijk om buitenlessen te evalueren. Niet alle kennis en vaardigheden laten zich eenvoudig toetsen, wat soms twijfel brengt aan de meerwaarde van outdoor educatie.

Omgevings- en veiligheidsaspecten

Buiten lesgeven houdt in dat je afhankelijk bent van het weer en dat is niet altijd even voorspelbaar. Lage temperaturen, regen, wind kunnen een drempel zijn om naar buiten te gaan. Een aangepaste omgeving met beschutting en geschikte kleding kan hiervoor een oplossing zijn.

Tijdens het buiten lesgeven is het belangrijk om de veiligheid in het oog te houden. Leerlingen in het secundair kunnen normaal gezien zelf al risico's inschatten, maar toch is het belangrijk om als leerkracht te weten in welke omgeving je aan de slag gaat. De angst voor een ongeluk kan een drempel zijn bij leerkrachten. Probeer daarom gevaarlijke situaties te elimineren en maak duidelijke afspraken met de leerlingen (Knight, 2011b).

6 Huidige situatie

6.1 Noorwegen

Om te begrijpen welke plaats outdoor learning heeft in het onderwijs in Noorwegen is het interessant om eerst inzicht te krijgen in hoe het onderwijs daar verloopt en welke waarde outdoor learning heeft in hun cultuur.

Vanaf één jaar kunnen kinderen terecht in *barnehage* (de kleuterschool) (*General Information About Education in Norway*, z.d.-d). Elk kind heeft recht op een plaats, maar het is niet verplicht om naar school te gaan. De *barnehage* is bedoeld voor kinderen tot vijf jaar. In het jaar dat het kind zes wordt, start het in de *grunnskole*. Deze bestaat uit zeven jaar lager onderwijs en drie jaar lager secundair onderwijs. Nadien gaan ze naar *videregående* (hoger secundair onderwijs) waar ze nog drie jaar verder studeren in een specifieke richting zoals: media en communicatie, sport en lichamelijke opvoeding, specialisatie in algemene studies, Gezondheidszorg, ontwikkeling van kinderen en jongeren...

In Noorwegen is er tien jaar leerplicht (*grunnskole*). Gedurende de leerplicht gaan kinderen gratis naar school. Het schoolsysteem legt de nadruk op inclusie en gelijkheid. Leerlingen met nood aan extra ondersteuning worden geholpen in de klas en leerlingen leren om elkaar te helpen (Globetrotter, 2025b). Verder wordt de nadruk gelegd op kritisch denken, creativiteit, verantwoordelijkheid, probleemoplossend denken, samenwerken en sociale omgang. Er is een brede algemene inhoud in vakken zoals taal, wiskunde, wetenschappen, maar er wordt ook veel aandacht gegeven aan kunst, cultuur en sport.

Dagelijks naar buiten gaan is een belangrijke gewoonte in de cultuur van de Noren (Vikene, 2023a). Het heeft zelfs zo een belangrijke plaats dat men hier een woord voor heeft, *friluftsliv*. Het woord is ontstaan door de Noordse auteur en toneelschrijver Henrik Ibsen. Henrik Ibsen is geboren op 20 maart 1828 in Skien en stierf op 23 mei 1906 in Kristiania (Oslo). Hij schreef het gedicht *Paa Vidderne* waarin het woord *friluftsliv* voor het eerst vermeld werd.

*I den øde seterstue
All min rike fangst jeg sanker;
Der er krakk, og der er grue,
Friluftsliv for mine tanker.*

Een exacte vertaling van het woord bestaat er niet omdat wij hier in het Nederlands geen woord voor hebben, maar als je het letterlijk vertaalt kom je uit op buitenleven. *Friluftsliv* betekent de manier van het beleven van de natuur om hieruit plezier te halen. Het gaat niet over één bepaalde activiteit, maar over meerdere dingen zoals: fjelskiën, wandelen, skiën, bessen plukken... Het doel dat men wil bereiken met *friluftsliv* is de dagelijkse sleur loslaten en genieten van de momenten in en met de natuur. Dit gedurende het hele jaar, weer of geen weer.

Zoals *friluftsliv* een belangrijke rol speelt in de cultuur van Noren, heeft het ook een belangrijke plaats in het onderwijs. Dat het zo een belangrijke rol heeft komt omdat *friluftsliv* ook gaat over het

beheersen van overlevingsvaardigheden in de natuur. In Noorwegen is het belangrijk dat kinderen leren hoe ze zich moet kleden als ze naar buiten gaan, dat ze weten hoe een kompas werkt en hoe je die moet gebruiken bij het kaartlezen, dat ze kunnen zwemmen in het open water, dat ze een vuur kunnen aansteken, dat ze weten wat ze kunnen verwachten in bepaalde weersomstandigheden... Naast het aanleren van overlevingsvaardigheden wordt er ook naar buiten gegaan voor het aanleren van vakkennis.

Leerlingen in de *barnehage* gaan regelmatig naar buiten (*Tom Lund, persoonlijke communicatie, 21 maart 2025*). De kinderen ontdekken niet alleen de speelplaats, maar gaan op stap in het dorp om te leren en spelen. Naarmate de kinderen ouder worden, wordt er steeds minder vaak naar buiten gegaan. Toch hangt dit ook veel af van hoe de leerkracht is en welke afspraken er gemaakt zijn op de school. Elk kind komt sowieso in contact met friluftsliv tijdens de lessen lichamelijke opvoeding waar dit aan bod komt in het curriculum (*Forside / Udir.no, z.d.*).

Tijdens de opleiding van leerkrachten wordt er geen specifieke aandacht gegeven aan outdoor educatie of friluftsliv. Enkel leerkrachten met als keuzevak lichamelijke opvoeding worden opgeleid om aan outdoor educatie en friluftsliv te doen. Wanneer een universiteit beslist om tijdens de opleiding hier wel aandacht aan te besteden, dit omdat de docenten dit belangrijk vinden, zijn leerkrachten hierop voorbereid. Studenten kunnen er ook voor kiezen om in Noorwegen het vak friluftsliv te studeren. Tijdens deze opleiding leren ze alles over naar buiten gaan en overleven in de natuur. Als ze na deze opleiding nog een eenjarige opleiding volgen gericht op educatie kunnen ook zij terecht in het onderwijs.

Doordat leerkrachten een grote vrijheid hebben in het lesgeven zijn er verschillende leerkrachten die er toch voor kiezen om naar buiten te gaan tijdens de les, ook al kwamen ze tijdens hun opleiding hier niet mee in contact.

In het voorjaar van 2025 volgde ik het programma *Outdoor Education and Nordic Friluftsliv – Winter* in Sogndal, Noorwegen. Gedurende een half jaar werd ik ondergedompeld in outdoor educatie. Wekelijks volgden we lessen in de buitenlucht, zowel op de campus als tijdens talrijke excursies. We ondernamen meerdaagse tochten in de bergen, onder uiteenlopende weersomstandigheden, en werkten samen met Fjellsportfestivalen en lokale lagere scholen.

Wat mij het meest is bijgebleven, is dat buiten leren in Noorwegen vanzelfsprekend is. Elke dag zie je klasgroepen van uiteenlopende leeftijden actief buiten, ongeacht de weersomstandigheden. Tijdens een uitstap naar de lagere school, waarbij we samen een volledige dag buiten doorbrachten, sprak ik met een van de leerkrachten. Ik vroeg hem of de school ook bij echt slecht weer naar buiten gaat. Zijn antwoord was duidelijk: slecht weer houdt hen niet tegen, het zijn misschien niet het meest aangename momenten, maar het hoort erbij. Dit vraagt iets meer inspanning om de leerlingen te motiveren, maar dat lukt doorgaans wel.

Ik neem van deze periode mee dat ik het heerlijk vind om naar buiten te gaan. Het motiveert me en zorgt ervoor dat ik me 's avonds minder uitgeput voel na een dag les.

Daarom weet ik ook zeker dat ik, wanneer ik later voor de klas sta, met mijn leerlingen naar buiten ga. De activiteiten die ik in Noorwegen heb gedaan, zijn misschien niet altijd van toepassing in België, maar er zijn genoeg andere (leer)activiteiten die georganiseerd kunnen worden.

6.2 België

De Vlaamse overheid stelt in Vlaanderen de ontwikkelingsdoelen en eindtermen op voor het kleuter-, lager- en secundair onderwijs (*Onderwijsdoelen*, z.d.-b). In deze ontwikkelingsdoelen en eindtermen staat er nergens dat scholen verplicht zijn om aan de slag te gaan met outdoor educatie. Ondanks dit kunnen leerkrachten die dit willen perfect met een heleboel doelen buiten aan de slag.

Voor wiskunde in de tweede graad D/A-finaliteit, katholiek onderwijs, bestaat het volgende leerplandoel: *De leerlingen bepalen het effect van schaalverandering op vorm, lengte, oppervlakte en volume. (II-WisS-da 8)*. Je kan de leerlingen vragen om hun schoolomgeving in kaart te brengen, laat ze hiervoor een kaart maken. Daag ze uit door iedereen een andere schaal te geven en vergelijk nadien de verschillende kaarten met elkaar.

Het volgende leerplandoel vinden we terug in de A-stroom, tweede middelbaar katholiek onderwijs, aardrijkskunde: *De leerlingen illustreren dat een landschap evolueert op korte en/of lange termijn door veranderingen in ruimtegebruik ten gevolge van menselijke ingrepen en maatschappelijke evoluties. (AARa 14)*. Geef de leerlingen in groepjes of individueel een stukje landschap dat ze moeten analyseren, dit kan een plek zijn binnen school of in de nabije omgeving. Gedurende een afgesproken periode volgen-ze deze plek op. Nadien kan de leerling in gesprek gaan over wat er veranderde, welke impact een langere periode zou hebben...

Doordat leerkrachten niet verplicht zijn om aan de slag te gaan met outdoor learning komt dit tijdens de opleiding zelden aan bod. Tijdens de opleiding ligt de nadruk op andere vakken, maar met een beetje geluk kunnen studenten meer leren aan de hand van een keuzevak. Een andere mogelijkheid waarbij studenten in contact komen met outdoor learning is tijdens de lessen vakdidactiek. Dit wil nog niet zeggen dat de studenten zelf naar buiten gaan en ervaren hoe het is om buiten les te volgen. Leerkrachten die geïnteresseerd zijn in outdoor learning en hier meer over willen leren kunnen bijscholingen volgen. Er zijn enkele organisaties die bijscholingen aanbieden. Opvallend is wel dat het grote doelpubliek leerkrachten kleuter- en lager onderwijs zijn.

In België organiseert Mos sinds enkele jaren Buitenlesdag (*Buitenlesdag 2024*, z.d.-b). De organisatie roept alle scholen op om tijdens die dag buiten les te geven. Op deze manieren wil de organisatie het belang van buiten zijn benadrukken en hoopt het scholen te motiveren om ook vaker naar buiten te gaan met de leerlingen. Mos gaat hiervoor in samenwerking met GoodPlanet Belgium en Natuurpunt, daarnaast krijgen ze ook steun van de Vlaamse overheid. Om leerkrachten te ondersteunen werden er verschillende lespakketten gemaakt om mee aan de slag te gaan. Verder is er ook de gratis app ObsIdentify gemaakt, met die app kan je tot wel 22 000 wilde planten en dieren herkennen door er telkens een foto van te nemen. Op deze manier kan je de biodiversiteit rondom de school in kaart brengen.

7 Praktijkonderzoek

Voor mijn praktijkonderzoek nam ik een enquête af bij verschillende leerkrachten in het secundair onderwijs in Vlaanderen. De enquête werd via kennissen verspreid over verschillende scholen, in totaal namen 116 leerkrachten deel uit minstens vijf verschillende scholen.

De verzamelde gegevens bieden waardevolle inzichten in hoe leerkrachten omgaan met het onderwerp van het onderzoek, outdoor educatie. Ze maken het mogelijk om bestaande knelpunten in kaart te brengen, na te gaan welke activiteiten reeds worden uitgevoerd en om mogelijke oplossingen te bieden. Deze input vormt dan ook een belangrijk vertrekpunt voor verdere analyse en reflectie binnen dit onderzoek.

Hypothese

Op basis van mijn praktijkervaring op stage, het volgen van een outdoor programma in Noorwegen en de achtergrondinformatie uit de literatuurstudie formuleer ik de volgende hypothese:

Ten eerste zijn leerkrachten niet vertrouwd met het begrip outdoor educatie, leerkrachten weten niet wat het inhoudt en hebben er geen ervaring mee. Tijdens de leerkrachtenopleiding wordt er weinig of geen aandacht aan besteed, waardoor het een onbekend terrein blijft voor vele leerkrachten. Dit gebrek aan kennis zorgt ervoor dat leerkrachten niet weten hoe ze dit moeten aanpakken.

Door de onvoldoende kennis ontbreekt er bovendien een mindset om naar buiten te trekken. Vaak zien leerkrachten de voordelen er niet van in en ervaren ze het als extra voorbereidingswerk.

Daarnaast beschikken vele scholen niet over de nodige infrastructuur om buiten les te geven met tot gevolg dat er weinig materiaal beschikbaar is voor leerkrachten. Dit maakt naar buiten gaan minder aantrekkelijk bij de leerkrachten.

Leerkrachten die wel gemotiveerd zijn om naar buiten te gaan, botsen vaak op een gebrek aan tijd. Lesuren duren 50 minuten, bij de start van het lesuur zijn leerlingen niet onmiddellijk klaar om naar buiten te trekken. De tijd die nodig is om met een klas naar buiten te gaan en eventueel materiaal klaar te zetten, verkort de actieve leertijd. Als het lesgeven buiten de schoolmuren plaatsvindt, neemt de benodigde tijd alleen maar toe.

In mijn hypothese zijn er verschillende factoren die leerkrachten weerhouden om met outdoor educatie aan de slag te gaan; onvoldoende kennis, de foute mindset, beperkte infrastructuur en een tekort aan tijd.

7.1 Omgeving

Een ideale omgeving om aan outdoor learning te doen, kan ik niet geven. Want elke schoolomgeving wordt beïnvloed door verschillende factoren zoals de locatie, beschikbare ruimte, budget, vrijwilligers die zich willen inzetten...

Gelukkig kan je al met enkele kleine aanpassingen een interessante leeromgeving creëren op school. Zoals het planten van bloemen en struiken in de grond, als dit niet mogelijk is kan dit altijd in plantenbakken gedaan worden. Wanneer je een variatie aan planten hebt op de speelplaats

komen er automatisch meer insecten en vogels langs. Plaats voor hen een insectenhotel, vogelnestjes en/of een bijenhotel. Je kan hen ook een handje helpen door het plaatsen van voederbakjes.

Is het in jouw school mogelijk om grotere aanpassingen te maken dan kan de leeromgeving nog rijker worden. Door het ontharden van de grond kan je grasvelden, heuvels, een plantentuin en een kruidentuin aanleggen. Het plaatsen van een vijver en/of beekje biedt veel leerkansen. Voorzie een zitplaats waar je met een klasgroep kan zitten (uit materialen zoals hout of steen), plant bomen, plaats een wilgenhut... (Speelplaats met Toekomst, z.d.)

Het vergroenen van je schoolomgeving kan veel werk vragen. Zorg er ten eerste voor dat er een draagvlak is voor het initiatief. Start bij het kijken van wat er aanwezig is, waar leidingen zitten, waar zon of schaduw is... Vervolgens moet je ideeën verzamelen en voorontwerpen maken, ga hierbij luisteren naar wat leerlingen en leerkrachten willen. Verlies tijdens het ontwerpen zeker niet de veiligheid uit het oog, betrek dus ook de preventieadviseur!

Om dit proces gemakkelijker te maken bestaan er online een heleboel stappenplannen die alles stap per stap uitleggen. Daarnaast kan je ook samenwerken met een organisatie die jouw school kan begeleiden. Zie bijvoorbeeld het stappenplan: Speels en natuurlijk schoolplein (<https://www.ivn.nl/app/uploads/sites/211/2023/12/Stappenplan-Speels-natuurrijk-schoolplein-2023.pdf>).

Voor Vlaamse en Nederlandstalige Brusselse scholen van kleuter tot secundair kan je terecht bij MOS (Milieuzorg op school) (Home | MOS, 2025). Deze organisatie helpt scholen om een milieuvriendelijke en duurzame leer- en leefomgeving te maken. Dit doen ze vanuit het concept: een duurzame toekomst komt er door het bewust keuzes maken. Hun uitgangspunten zijn:

- **Leerlingenparticipatie:** elke actie begint met actieve betrokkenheid van leerlingen.
- **Teamwork:** MOS betreft het hele schoolteam en de ouders bij haar werking.
- **Netwerk:** MOS-scholen werken samen met de schoolbuurt, lokale besturen, (jeugd)verenigingen, ngo's, organisaties uit het middenveld ...
- **Beleving:** MOS is een leerproces, met een concreet resultaat voor ogen.

Naast scholen op maat begeleiden kan je bij MOS ook terecht voor informatie en inspiratie over milieu-educatieve en duurzame initiatieven. Ook organiseren ze vormingen en netwerkmomenten.

In 2022, 2023 en 2024 deelde de Vlaamse Overheid subsidies uit aan scholen die aan vergroening deden (*Natuur in Je School*, z.d.). Hiervoor werd het project van een school beoordeeld door de jury op basis van vier evaluatiecriteria. Een school kwam in aanmerking als op elk evaluatiecriterium minstens vijftig procent werd behaald. Vervolgens werd op basis van het resultaat een rangschikking gemaakt voor de toekenning van subsidiesteun. Voorlopig is het nog niet bekend of deze ondersteuning ook in 2025 zal doorgaan.

Een gebrek aan infrastructuur wordt door 18,01% van de respondenten uit mijn onderzoek naar outdoor educatie, gezien als een belemmering om outdoor educatie toe te passen. Verschillende reacties laten blijken dat hier nood aan is:

“Als er standaard al voorzieningen zouden zijn, denk ik dat de overstap kleiner zou zijn.”

“Begin met de inrichting van de speelplaats, afhankelijk van de ligging van de school ten opzichte van open ruimtes en rustige zones.”

“Aantrekkelijkere schoolomgevingen om dit mogelijk te maken.”

7.2 Benodigheden

Voor buitenonderwijs is specifiek lesmateriaal niet altijd noodzakelijk. Veel activiteiten kunnen zonder bijkomende middelen worden uitgevoerd. Wanneer er wél materiaal nodig is, blijft dit meestal beperkt tot wat je ook in een klascontext zou gebruiken. Mogelijke activiteiten zijn: wandeling, observeren van planten en dieren, brainstormen voor een groepswork, reflectiemoment, oefeningen maken in het werkboek...

Toch kunnen enkele basisvoorzieningen zorgen voor meer comfort wanneer er buiten gewerkt wordt (De Nationale buitenlesdag & ivn natuur educatie, 2023). Door het creëren van enkele buitenklassen met werktafels en een bord, maak je de overstap tussen binnen- en buitenwerken kleiner. Een digitaal bord is buiten niet het meest praktische, maar met een krijtbord of whiteboard kan al veel gedaan worden. Voor een werktafel kan je al aan de slag gaan met picknickbanken. Als deze investering niet mogelijk is kan je ook altijd starten met op de grond te werken, kussen en lakens kunnen er dan voor zorgen dat je comfortabeler zit.

Aan de Høgskulen på Vestlandet in Sogndal, Noorwegen, kan je buiten op het domein twee buitenklassen terugvinden. Een van de klassen heeft een typische klaslokaal opstelling met twee rijen van banken (zie figuur 3 – outdoor klas 1), de andere klas is een verzameling van banken onder een beschutting (zie figuur 4 – outdoor klas 2). Verder vind je stoelen en een brede zitbank terug in de omgeving van de buitenklassen, deze worden regelmatig gebruikt om buiten aan de slag te gaan.



Figuur 3 - Outdoor klas 1



Figuur 4 - Outdoor klas 2

Naast het voorzien van een zitplek en een bord kunnen onder de basisvoorzieningen ook enkele algemene materialen vallen. Materialen die je buiten regelmatig zou kunnen gebruiken, maar misschien niet nodig hebt in de klas binnen, bv. krijt, potjes, klemborden (om te voorkomen dat papier wegwaait), kegels, touw, bal, stenen, meetlinten.... Je kan er als school voor zorgen dat deze materialen op een centrale plaats liggen zodat elke leerkracht hier vlot naar kan grijpen.

Hoeveel je als school investeert bepaal je zelf, met een kleine basis kan je al aan de slag gaan en meer materiaal kan je gedurende jaren aankopen. Daarnaast kan je ook tweedehands op zoek gaan naar materialen die je kan gebruiken of waarmee je aan de slag kan gaan om iets te bouwen.

Buiten aan de slag gaan houdt in dat het soms fris kan zijn, zeker wanneer je leerlingen vooral moeten neerzitten. Goed kleden is dus hier de boodschap. Dit doe je het best door de leerlingen en ouders te informeren, laat hun weten dat ze buiten les zullen krijgen en dus aangepaste kledij moeten aanhebben. Hiervoor hoeven leerlingen geen nieuwe kleding te kopen, maar trekken ze best een warme trui aan, nemen hun jas, sjaal en muts mee. Om warm te blijven helpt het ook goed om verschillende laagjes te hebben, op deze manier hoeven de leerlingen niet te zweten wanneer ze terug naar binnen gaan.

Als school kan je een inzamelactie houden om warme kleding in te zamelen. Op deze manier heb je reservekleding liggen wanneer je merkt dat een student dit niet zelf kan voorzien.

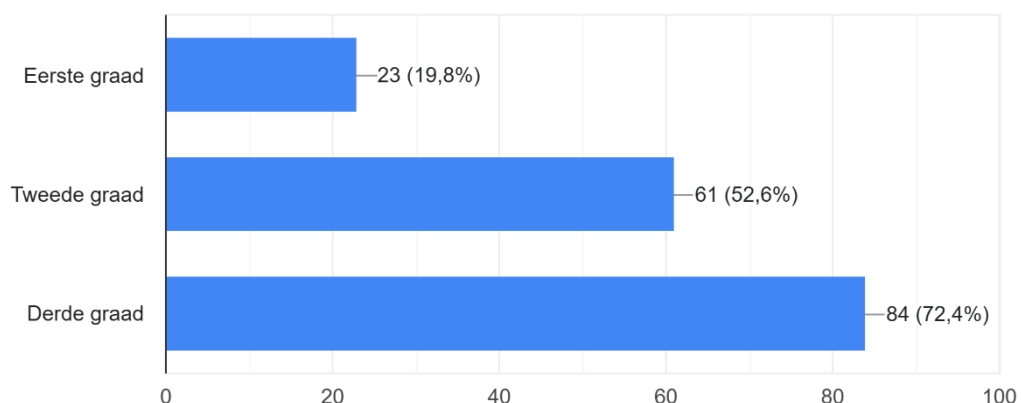
7.3 Leerkrachten aan het woord

Informatie doelgroep

De verschillende leerkrachten, die de enquête invulden, hebben een grote variatie van vakken en geven voornamelijk les in de tweede en derde graad. Verder valt op dat een aanzienlijk deel van de deelnemers 15 jaar of meer ervaring heeft in het onderwijs (61,2%). De overige 38,8% wordt ongeveer gelijk verdeeld met 19% dat minder dan 5 jaar ervaring heeft en 19,8% dat meer dan 5, maar minder dan 15 jaar ervaring heeft.

In welke graad geeft u les?

116 antwoorden



Figuur 5 - In welke graad geeft u les?



Figuur 6 - Visualisatie van opgegeven vakken door leerkrachten

Ervaring

De leerkrachten kregen de onderstaande uitleg over outdoor educatie, nadien volgden er verschillende vragen over hun ervaring, kennis, wat hen tegenhoudt en wat hen kan helpen.

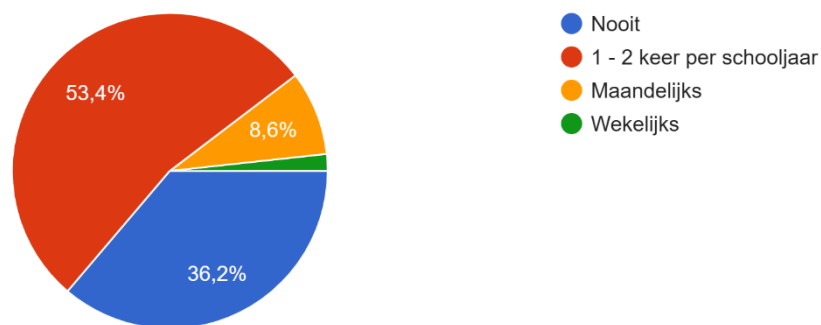
Met outdoor educatie bedoelen we een leeractiviteit die plaatsvindt in een buitenomgeving, georganiseerd door een leerkracht, met als doel om tot leren te komen. Dit kan op verschillende manieren, zoals:

- Een stadswandeling maken;
- Oefeningen buiten op de speelplaats maken;
- Buiten sporten;
- Naar buiten gaan om wetenschappelijke voorbeelden (zwaartekracht, biodiversiteit) te verklaren en of bestuderen die plaatsvinden in bv. de schoolomgeving.

In het onderzoek geeft 36,2% van de respondenten aan dat ze tijdens het schooljaar nooit naar buiten gaan. Toch zien we dat leerkrachten niet onbekend zijn met outdoor educatie, gedurende het schooljaar gaat 63,7% van de leerkrachten met hun klas zeker één tot twee keer naar buiten. Van die 63,7%, geldt er voor 8,6% dat er maandelijks naar buiten gegaan wordt en voor 1,7% is dat zelfs wekelijks. Het is dus duidelijk dat outdoor educatie geen vaste plek heeft in ons onderwijs, en eerder als een bijzonder moment beschouwd wordt. Bij de leerkrachten die wekelijks naar buiten gaan komt dit omwille van hun vak bv. praktijk teelten, dierenzorg...

Hoe vaak gebruikt u outdoor educatie in uw lessen?

116 antwoorden



Figuur 7 - Hoe vaak gebruikt u outdoor educatie in uw lessen?

De momenten dat leerkrachten naar buiten komen, wordt er wel een variatie aan leeractiviteiten georganiseerd. Uit de bevraging geven leerkrachten de volgende voorbeelden van leeractiviteiten die zij al deden:

- Wandeling – (foto)zoektocht, als klasgesprek, stads-, cultuur- en poëziewandeling
- Sportlessen
- Praktijkbezoeken – ziekenhuis, bedrijven, magazijnen, verzorgingsplaatsen, bij dieren
- Excursies
- Biotooponderzoek
- Rollenspel
- Groepswerk – zowel het voorbereiden als uitvoeren
- Oefeningen maken – zowel individueel als in duo
 - Een van de leerkrachten gaf aan dat ze in plaats van pen en papier, krijt en de vloer gebruikte om op te werken.
- Buiten lezen
- Examenleerstof overlopen
- Interviews afnemen
- In contact gaan met native sprekers om een taal te oefenen
- Educatief spel
- Verplaatsingen naar een locatie gebruiken als leermoment voor het aanleren van veiligheidsregels in het verkeer.

Van de 116 leerkrachten die deelnamen aan het onderzoek, geven slechts 17 leerkrachten aan dat ze geen voordelen zien in het toepassen van outdoor educatie. Al de andere leerkrachten zijn zich ervan bewust dat buiten lesgeven verschillende voordelen heeft. De uitschieter was dat er meer betrokkenheid is en een actievere leerervaring.

Moeilijkheden

Wanneer we leerkrachten zelf bevragen naar de redenen waarom ze geen gebruik maken van outdoor educatie, blijkt het grootste probleem te liggen bij een gebrek aan tijd (48,3%).

Naast tijdsgebrek worden ook gebrek aan materialen en/of infrastructuur (18,1%) en geen opleiding of ervaring met outdoor educatie (19%) ervaren als een drempel. Opvallend is bovendien dat 32,8% van de bevroegde leerkrachten ervan overtuigd is dat outdoor educatie niet van toepassing is voor hun vak. Nochtans is het voor bijna elk vak mogelijk om werkvormen te creëren die buiten kunnen doorgaan. Waarschijnlijk zorgt een gebrek aan kennis of ervaring ervoor dat leerkrachten niet weten hoe ze hiermee moeten beginnen en concluderen daarom dat het niet relevant is voor hun vak.

Ten slotte is er één leerkracht die aangaf dat het binnen zijn/haar school niet toegestaan is om buiten les te geven.

7.4 Oplossingen

Hoewel er drempels zijn, geven de bevroegde leerkrachten verschillende mogelijke oplossingen aan, om toch aan de slag te gaan met outdoor educatie. 57,8% geeft aan dat met voorbeeldlessen of concrete lespakketten ze verder aan de slag kunnen. Nochtans bestaat er al een heleboel kwalitatief materiaal, de vraag is dus of leerkrachten dit ook weten te vinden. Op de websites van Mos (mosvlaanderen.be), ivn Natuur educatie (www.ivn.nl), learning through landscapes (ltl.org.uk), Bos+ (bosplus.be) en Lessons in grass (lessonsingrass.com) kan er veel inspiratie gevonden worden.

Daarnaast geeft 30,2% aan dat een opleiding of workshops over outdoor educatie hen kan helpen. Dit wijst erop dat er interesse is om te leren over wat outdoor educatie is en hoe we ermee aan de slag kunnen gaan. Als toekomstige leerkrachten tijdens hun opleiding hierover meer les krijgen, kunnen we ervoor zorgen dat er een basiskennis rond dit onderwerp komt. Dit kan ervoor zorgen dat leerkrachten meer vertrouwd worden met outdoor educatie en in de toekomst hiermee sneller aan de slag gaan.

Leerkrachten konden op het einde van de bevraging suggesties achterlaten, volgende suggesties vond ik de moeite om te vermelden:

- “Onbekend is onbemand. Maak het toegankelijker door praktische voorbeelden aan te reiken voor een aanpak binnen verschillende vakken.”
- “Er is geen echte buitenklas, al zijn er wel een aantal bankjes buiten die we gebruiken. Meer informatie over de mogelijkheden en lesideeën zou ook helpen. Ik wil dit eigenlijk wel vaker doen, maar vind niet altijd efficiënte toepassingen voor mijn vak.”
- “Ik denk dat de infrastructuur en de praktische uitvoering beter uitgebouwd kunnen worden (zoals buitenklassen en vlot op stap kunnen gaan zonder hiervoor telkens een speciale aanvraag te moeten doen, meer vertrouwen in de leerkrachten dus).”

Er zijn meerdere leerkrachten die aangeven dat ze niet weten hoe ze moeten starten. Wanneer we ervoor zorgen dat voorbeeldlessen bij leerkrachten terechtkomen, kunnen leerkrachten inzien dat het niet zoveel meer moeite vraagt dan een les binnen. Als een school daarnaast nog eens zorgt voor een aangename en aantrekkelijke plek om buiten aan de slag te gaan, zien we misschien binnenkort meer leerkrachten buiten lesgeven.

- “Misschien is het een goed idee om aan het begin van het schooljaar verschillende dagen vast te leggen om outdoor educatie te implementeren. Leerkrachten of vakgroepen krijgen dan een beurtrol om zo’n dag te organiseren. Op de manier leert iedereen iets van elkaar, zowel leerlingen als leerkrachten. Zelf organiseer ik graag als outdoor activiteit een bijen-namiddag 😊.”
- “Vasthangen aan een jaarplan zorgt voor duidelijkheid over *waar* en *wanneer* outdoor educatie ingepland kan worden. Helaas is het weer in België zo wisselvallig dat dit vaak moeilijk blijkt.”
- “Concrete lesplannen en voorbeelden lijken mij een goed idee. Eventueel kan dit ook opgenomen worden in de eindtermen.”
- “Meer toestaan: aan het begin van het schooljaar elke leerkracht de mogelijkheid geven om een aantal momenten in te plannen waarop buiten lesgegeven mag worden. Ook uitstappen en excursies moeten vooraf afgesproken worden. Minsten één keer per semester zouden leerlingen buiten het klasgebeuren moeten leren.”

Wanneer je als school leerkrachten meer wilt aanmoedigen om buiten les te geven, denk ik dat het inplannen van de buitenlesmomenten een goede start is. Op deze manier staat het lesmoment vast en is het dus gemakkelijker om naar buiten te trekken. Laat leerkrachten met meer ervaring of vertrouwen andere leerkrachten helpen zodat ook zij leren hoe het gaat. Geef als school ook het vertrouwen in leerkrachten die vaker naar buiten willen gaan en sta de buitenactiviteiten toe.

Laat je niet tegenhouden door slecht weer, verwittig de leerlingen dat er naar buiten zal gegaan worden zodat ze zich op de juiste manier kunnen kleden. Slecht weer zorgt er misschien voor dat een leeractiviteit anders verloopt dan gepland, maar er kunnen wel meer spontane leermomenten ontstaan.

- Meer uren zodat je een namiddag of zelfs een volledige dag kunt inplannen.
- Ik ben er zeker niet tegen, maar mijn vak leent zich daar niet echt toe, en bovendien is er dat eeuwige tijdstekort.
- Meer uren zodat je een namiddag of een hele dag kunt inplannen.

In een lesuur van vijftig minuten is het bijna onmogelijk om je te verplaatsen, materiaal klaar te zetten, les te geven en tijdig terug op school te zijn. Groeperen van vakken kan hier een oplossing bieden: door twee of meer uren na elkaar te plannen, ontstaat er voldoende tijd om kwaliteitsvol buiten les te geven. Een andere mogelijkheid is om halve dagen per vak te voorzien. Zo krijgt een klas bijvoorbeeld een volledige voor- of namiddag om actief aan de slag te gaan. Als alternatief kan ook de schoolomgeving aantrekkelijker ingericht worden, zodat verplaatsingen minder noodzakelijk zijn.

- “Gewoon doen. Leerlingen vinden dit leuk en op het einde van de rit is de leerstof ook gezien.”

Inderdaad, gewoon doen! Door buiten les te geven krijg je meer aandacht van je leerlingen, kunnen ze zich beter concentreren waardoor het leren beter zal gaan (*Voordelen van Buiten Leren*, z.d.-c).

8 Concrete (haalbare) tips om mee aan de slag te gaan

Wat kan je nu als leerkracht zonder ervaring doen als je meer naar buiten wilt gaan? Hieronder vind je enkele tips terug voor wanneer je buiten les wilt geven.

1. Meld je school aan voor subsidies en wedstrijden rond vergroening

Wanneer een school beschikt over een groene speelplaats, wordt de stap naar buiten lesgeven een stuk kleiner en gemakkelijker. Investeren in een groene leeromgeving loont, al gaat dit vaak samen met grote investeringen. Om dit haalbaar te maken voor elke school, bestaan er tal van subsidiemogelijkheden. Deze worden niet enkel aangeboden door de overheid, maar ook door de provincie en grotere steden. In 2025 organiseert Het Nieuwsblad een wedstrijd ter vergroening van speelplaatsen. Het is dus de moeite om te onderzoeken waar financiële ondersteuning mogelijk is en om hiervoor aan te melden.

2. Maak van een plaats een plek

Wie voor het eerst buiten lesgeeft, gaat waarschijnlijk op zoek naar een geschikte locatie. Kies bewust voor een plek en maak er een vaste leeromgeving van. Deze kan gekozen worden omwille van praktische zaken zoals dicht bij school, veiligheid, omgeving die je wilt gebruiken... Door herhaaldelijk dezelfde locatie te gebruiken, krijgt deze plek een betekenis en herkenbaarheid, wat rust en structuur biedt.

3. Maak duidelijke afspraken met de leerlingen

Voor vele leerlingen is leren in buitenlucht een nieuwe ervaring. Daarom is het belangrijk om duidelijke afspraken te stellen. Dit kan samen met de klas opgesteld worden, zodat leerlingen betrokken zijn bij het proces. Denk daarbij na over zaken zoals gewenst gedrag, wat wel en niet is toegestaan, of er een fluohesje gedragen moet worden bij een verplaatsing... Zorg ervoor dat de afspraken die jij als leerkracht belangrijk vindt zeker aan bod komen.

4. Zie het niet zoals een gewone les in de klas

Buiten lesgeven vereist een andere benadering dan lesgeven in het klaslokaal. De omgeving is anders, waardoor leerlingen mogelijk meer energie hebben of sneller afgeleid zijn. Ook voor hen is dit vaak een nieuwe leeromgeving waarin ze moeten leren om zich te blijven concentreren. Bovendien beschik je buiten niet over alle voorzieningen die je gewoon bent in de klas. Wees je dus bewust van wat er wel mogelijk is en pas je lesmethodes aan zonder te proberen exact hetzelfde te willen doen als binnen.

5. Zorg ervoor dat materiaal vlot bereikbaar ligt

In tegenstelling tot binnen beschik je buiten niet over een volledige uitgeruste klas. Het is daarom belangrijk om ervoor te zorgen dat lesmateriaal gemakkelijk mee te nemen en bereikbaar is. Denk bijvoorbeeld aan een centrale opbergplaats die voor alle leerkrachten toegankelijk is. Maak onderling afspraken zodat materiaal dat niet meer gebruikt wordt, onmiddellijk opgeruimd wordt. Zo blijft alles overzichtelijk en beschikbaar voor wie het nodig heeft.

6. Betrek leerlingen bij de voorbereiding

Wanneer je beslist om buiten les te geven, komt daar vaak extra voorbereiding bij kijken. Materiaal verzamelen, klaarzetten en nadien ook weer opruimen. Als je dit allemaal zelf doet, kost dit veel tijd. Laat leerlingen daarom helpen. Geef duidelijke instructies over wat je van hen verwacht. Zo verlopen zowel het klaarzetten als het opruimen vlotter. Bovendien betrek je hen meer.

7. Niet alles hoeft buiten

Hoewel we elke leerkracht willen aanmoedigen om naar buiten te gaan, is het niet altijd de meest geschikte keuze. Soms is het praktischer om binnen te werken, bijvoorbeeld bij slecht weer of wanneer je digitale hulpmiddelen echt nodig hebt. Als je weet dat er een belangrijke theorie uitleg aankomt kan het ook zinvol zijn om binnen te blijven. Een mogelijke aanpak is om uitleg binnen te geven en nadien buiten verder te werken aan de oefeningen.

8. Ga naar buiten!

De eerste keer buiten lesgeven kan wat onwennig zijn en misschien zelfs chaotisch verlopen. Laat je hierdoor niet afschrikken. Leg aan je leerlingen uit dat jullie samen op zoek gaan naar de beste manier om buiten te leren. Vraag hen feedback over wat wel of niet werkt en probeer samen nieuwe dingen uit. Luister ook eens naar collega's, wissel ideeën uit en ondersteun elkaar. Er bestaat absolute geen juiste of foute manier van buiten lesgeven. Neem dus je tijd om jouw aanpak te vinden.

9. Reflecteer

Het verloop van een les buiten kan soms ongestructureerd aanvoelen. Leerlingen rennen rond en hebben niet altijd door dat ze bezig zijn met leerstof. Daarom is het belangrijk om regelmatig samen met de klas te reflecteren. Laat leerlingen verwoorden wat ze geleerd hebben, waar ze zich in willen verdiepen of wat ze anders zouden aanpakken. Er bestaan verschillende reflectievormen, dus wissel af zodat het altijd boeiend blijft.

10. Beleef plezier!

Maar bovenal: vergeet niet te genieten. Buiten lesgeven mag en moet ook gewoon leuk zijn.

Conclusie

Outdoor educatie biedt tal van voordelen op zowel cognitief, fysiek en mentaal vlak. Leerlingen ontwikkelen via outdoor educatie essentiële vaardigheden zoals plannen, verantwoordelijkheid nemen, communiceren en oplossingsgericht werken. Juist daarom verdient het een belangrijke plaats in het onderwijs. Toch blijkt in de praktijk dat leerkrachten vaak op drempels stuiten zoals tijdsgebrek, gebrek aan infrastructuur en onvoldoende ervaring. Door als school te investeren in een groene schoolomgeving, het inrichten van een buitenklas en leerkrachten te ondersteunen met de vele voorbeeldlessen die er online zijn, wordt de stap om naar buiten te gaan kleiner. Als leerkracht begint integratie vooral bij durven: experimenteren, leren door te doen en het klaslokaal letterlijk openbreken. Hoe vaker we dit doen, hoe vanzelfsprekender het wordt en hoe sterker outdoor educatie verankerd raakt in het onderwijs.

De eerste stap? Gewoon **doen!**

Literatuurlijst

Actieplan "Mee(r) naar buiten?!" (z.d.). Departement Cultuur, Jeugd & Media. Geraadpleegd 3 april 2025, op <https://www.vlaanderen.be/cjm/nl/jeugd/vlaams-jeugd-en-kinderrechtenbeleid/instrumenten/jkp/vorige-jkps/jkp-2020-2024/actieplan-meer-naar-buiten#:~:text=Op%2019%20april%202023%2C%20de,jaar%20de%20deur%20uit%20krijgen.>

Activerend onderwijs. (z.d.). Universiteit Leiden. Geraadpleegd 3 mei 2025, op <https://www.universiteitleiden.nl/dossiers/onderwijsvisie/8-ambities/activerend-onderwijs#:~:text=Activerende%20werkvormen&text=Een%20actieve%20werkvorm%20vergroot%20het,voor%20hybride%20en%20online%20onderwijsvormen.>

Beames, S., Higgins, P., & Nicol, R. (2012). *Learning Outside the Classroom: Theory and Guidelines for Practice*. Routledge.

Berg, B. (z.d.). Zone van naaste ontwikkeling (ZNO) van Lev Vygotsky - eenmeesterinleren.nl. Geraadpleegd 16 februari 2025, op Eenmeesterinleren.nl. <https://eenmeesterinleren.nl/zone-van-naaste-ontwikkeling-van-lev-vygotsky/>

Buitenlesdag 2024. (z.d.-b). Geraadpleegd op 17 maart 2025, MOS. <https://mosvlaanderen.be/buitenlesdag3>

Buitenspeelonderzoek 2024 ~ Kind & Samenleving. (z.d.). Geraadpleegd 3 april 2025, op <https://k-s.be/spelen-en-vrije-tijd/spelen/buitenspeelonderzoek-2024/#:~:text=In%202024%20voert%20Kind%20%26%20Samenleving,gespreid%20over%20Vlaanderen%20en%20Brussel.>

Dijs, Y. (2023, 19 oktober). *Het belang van biodiversiteit in jouw tuin*. BOOM Stijl. Geraadpleegd 18 mei 2025, op <https://boomstijl.nl/het-belang-van-biodiversiteit-in-jouw-tuin/>

Experiential learning theory. (2022, 24 oktober). Western Governors University. Geraadpleegd 17 februari 2025, op <https://www.wgu.edu/blog/experiential-learning-theory2006.html>

Forside | Udir.no. (z.d.). Geraadpleegd op 2 maart 2025, op <https://www.udir.no/>

General information about education in Norway. (z.d.-d). Nokut. Geraadpleegd 1 maart 2025, op <https://www.nokut.no/en/norwegian-education/general-information-about-education-in-norway/>

Globetrotter. (2025b, april 7). Het Noorse schoolsysteem: Een kijkje binnen - Vakantie Noorwegen Reisgids. Vakantie Noorwegen Reisgids. Geraadpleegd 23 april 2025, op <https://vakantienuorwegenreisgids.nl/het-noorse-schoolsysteem-een-kijkje-binnen/#:~:text=Het%20schoolsysteem%20is%20gebaseerd%20op,hebben%20als%20alle%20andere%20leerlingen.>

Groene speelplaatsen: hoe duurzame en gezonde schoolomgevingen creëren? (z.d.). Ebema_LivingCity. Geraadpleegd 3 mei 2025, op <https://living-city.ebema.be/nl-BE/inspiratie/de-kijker/groene-speelplaatsen-hoe-duurzame-en-gezonde-schoolomgevingen-creeren#:~:text=Groene%20speelplaatsen%20zijn%20ontworpen%20om,bijvoorbeeld%20zand%2C%20schors%20en%20gras.>

Harun, M. T., & Salamuddin, N. (2014). Promoting Social Skills through Outdoor Education and Assessing Its' Effects. *Asian Social Science*, 10(5). Geraadpleegd 3 mei 2025, op <https://doi.org/10.5539/ass.v10n5p71>

Heyman, S., Jansen, T., Sass, W., Boeve-de Pauw, J., Keune, H., Michels, N., Van Petegem, P., (2023). Natuurbetrokkenheid bij jongeren in het Secundair Onderwijs. In *Wetenschappelijk Rapport*. Universiteit Antwerpen. Geraadpleegd 17 maart 2025, op https://archief.algemeen.omgeving.vlaanderen.be/xmlui/bitstream/handle/acd/940994/De_rapport%20natuurbetrokkenheid%20bij%20jongeren_def.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Hodgson, C., & Berry, M. (2011). *Adventure Education: An Introduction*. Taylor & Francis.

Institute for Experiential Learning. (2023, 27 december). What Is Experiential Learning? - Institute for Experiential Learning. Institute For Experiential Learning. Geraadpleegd 17 februari 2025, op <https://experientiallearninginstitute.org/what-is-experiential-learning/>

Knight, S. (2011c). Risk & Adventure in early years outdoor play: Learning from Forest Schools. SAGE.

Minder wateroverlast en meer ruimte voor water. (z.d.). Departement. Geraadpleegd 24 april 2025, op <https://omgeving.vlaanderen.be/nl/minder-wateroverlast-en-meer-ruimte-voor-water#:~:text=Ontharden%20is%20een%20bescherming%20tegen,voeren%20naar%20orioleringen%20en%20rivieren.>

Natuur in je school. (z.d.). Vlaanderen.be. Geraadpleegd 24 april 2025, op <https://www.vlaanderen.be/duurzaam-educatiepunt/natuur-in-je-school>

Onderwijsdoelen. (z.d.-b). Vlaanderen.be. Geraadpleegd 29 maart 2025, op <https://www.vlaanderen.be/onderwijs-en-vorming/leerstof/onderwijsdoelen>

Onderzoek: Dit doet een groen schoolplein echt met je leerlingen (plus 5 tips!). (2020b, augustus 20). PO-Raad. Geraadpleegd 3 mei 2025, op <https://www.poraad.nl/kind-onderwijs/gezonde-leefstijl/onderzoek-dit-doet-een-groen-schoolplein-echt-met-je-leerlingen>

Popedadmin. (2023, 15 maart). What is Outdoor Education and How Does it Help Students? - Population Education. Population Education. Geraadpleegd 12 maart 2025, op <https://populationeducation.org/what-is-outdoor-education-and-how-does-it-help-students/> 12/03/2025

redactie. (2024, 7 augustus). De impact van ervaringsgericht leren op de cognitieve ontwikkeling van leerlingen in het speciaal onderwijs. wij-leren.nl. Geraadpleegd 3 mei 2025, op <https://wij-leren.nl/effect-ervaringsgericht-leren-cognitieve-ontwikkeling-zml-lln.php>

Richard Revels. (z.d.). [Learning Outside the Classroom MANIFESTO]. Geraadpleegd 12 maart 2025, op <https://thegrowingschoolsgarden.org.uk/downloads/lotc-manifesto.pdf>

Speelplaats met Toekomst. (z.d.). *Speelplaats met Toekomst - home*. Geraadpleegd 26 april 2025, op <https://www.speelplaatsmettoekomst.be/>

Taxonomie Van Bloom. (z.d.-b). SLO. Geraadpleegd 11 maart 2025, op <https://www.slo.nl/thema/meer/talentontwikkeling/rijke-leeromgeving-activiteiten/taxonomie-bloom/>

TEDx Talks. (2016, 16 juni). *What nature teaches children | Nilda Cosco | TEDxRaleigh* [Video]. YouTube. Geraadpleegd 10 januari 2025, op <https://www.youtube.com/watch?v=Dhas9OEc1Lk>

Donker Spelen (z.d.). *De voordelen van een groen schoolplein*. Geraadpleegd 3 mei 2025, op <https://donkergroep.com/be/donker-spelen/natuureducatie/groene-schoolpleinen/de-voordelen-van-een-groen-schoolplein>

Van Putten, M. (2013b). Motivational factors and barriers concerning outdoor teaching at primary schools in the Netherlands. Geraadpleegd 14 maart 2025, op <https://edepot.wur.nl/278853>

Vikene, O. L. (2023a, januari). History of Norwegian - Friluftsliv [Presentatieslides]. FRIW201-1 25V, Sogndal, Noorwegen.

What is Outdoor Education? (z.d.). Geraadpleegd 12 maart 2025, op <https://www.ardroy-oec.co.uk/schools-outdooreducation.asp>

Weppelman, I., Snep, R., Hiemstra, J., & Voeten, J. (2023). Aantrekkelijke Koele Plekken & Routes: Basisprincipes en richtlijnen voor natuurlijke verkoeling. Geraadpleegd 24 april 2025, op van <https://aantrekkelijke-koele-plekken-en-routes.pdf>

Bijlagen

Interview with Tom Lund

At Høgskulen på Vestlandet - Røyrgata 6, 6856 Sogndal

21 maart 2025

Is there any law around outdoor teaching in Norway? What does it contain?

Yes, there is, you can find it back in the national curriculum with is binding in education. It called first friluftsliv, but it chanced. Now you can find it back under physical education. It is linked with sport because you are using your body.

You find it also back in de general part under respect for nature.

Has outdoor teaching always been present in the school system?

Since the seventy you can find it back, but even before teachers did outdoor education. This because everyone knows how good it was to use it. But it was not included in the curriculum. I think around the 1920/1930 it was, but I am not sure the exact moment.

Is outdoor teaching only about survival skills or are general subjects also covered? Which ones?

There is a lot of difference between what the curriculum says and what the teacher does. Teachers have more freedom in the way the give class than in Belgium. That we discussed yesterday during class. Butt most of the time it depends on what the teacher does and how the rules are made in the school about outdoor education/frilusliv.

Moste of the time you see schools use it in the start of the year to teach each other, bonding the group...

What is the difference between pre-school, primary and secondary education, and outdoor teaching?

How younger the children are how more they go outside. This is on the playground in school but like we saw today they go also a lot outside the school and discovering the communicatie. And then children are going less and less outside, the oldest are almost never outside. Mostly because the focus changes, they have to learn more knowledge and because of that they are going less outside.

It is also so that at the kindergarten a law has around going outside, this is more than in primary and secondary education.

Has the studies for teachers' standard lessons on outdoor learning or is this optional?

Only if you chose to become physical educator you will learn about frilusliv. In addition, it depends on where the focus is of the university where you want to become teacher. If you have some professors who really love frilusliv and doing things outdoor, there will be a bigger focus on that than in others university.

what studies on outdoor education exist in Norway?

You have the option to become physical teacher, or you can choose the programme frilivsliv where you learn everything about being outdoors. After that you have to do one more year of education to become a teacher.

Is it obligatory to go to school or can people also choose to homeschool?

In Norway students are obligatory to go to grunnskole, from the first until the tenth year. Home school is not really an option, but I think you can apply if there are good reasons. But it is not common to do. Everything else is optional, but there are more debates if they should also obligate the later years of school, because it is important to finish school and continue studying.

Onderzoek outdoor educatie

Bedankt dat u de tijd wil nemen om deze korte enquête in te vullen. Ik ben een derdejaarsstudent educatieve bachelor secundaire onderwijs met de vakken project algemene vakken en project kunstvakken aan Hogeschool Vives te Brugge. Ik voer dit onderzoek uit in kader van mijn bachelorproef over outdoor educatie in het secundair onderwijs. Met deze enquête wil ik inzicht krijgen in hoe leerkrachten outdoor educatie ervaren, welke uitdagingen er zijn en wat hen kan ondersteunen om dit toe te passen. Deze enquête is volledig anoniem. Uw antwoorden worden uitsluitend gebruikt voor onderzoeksdoeleinden en dragen bij aan een beter begrip van de praktijk rondom outdoor educatie. Alvast bedankt voor uw bijdrage!

Algemene informatie

- Hoeveel jaar staat u al in het onderwijs?
- Welke vakken geeft u?
- In welke graad geeft u les?

Outdoor educatie

Met outdoor educatie bedoelen we een leeractiviteit die plaatsvindt in een buitenomgeving, georganiseerd door een leerkracht, met als doel om tot leren te komen. Dit kan op verschillende manieren, zoals:

- Een stadswandeling maken;
 - Oefeningen buiten op de speelplaats maken;
 - Buiten sporten;
 - Naar buiten gaan om wetenschappelijke voorbeelden (zwaartekracht, biodiversiteit) te verklaren en of bestuderen die plaatsvinden in bv. de schoolomgeving.
-
- Hoe vaak gebruikt u outdoor educatie in uw lessen?
 - Welke voordelen ziet u in het gebruik van outdoor educatie?
 - Wat houdt u tegen om outdoor educatie toe te passen?

Toekomst en ondersteuning

- Wat zou u helpen om outdoor educatie vaker te gebruiken?
- Als u outdoor educatie toepast: wat zijn uw favoriete activiteiten of methodes?
- Heeft u suggesties of opmerkingen over hoe outdoor educatie meer in het secundair onderwijs kan worden geïntegreerd?